

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

М. В. Тонкошкур

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТА РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ»

(для студентів 5 курсу денної форми навчання
освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст спеціальності
7.14010301 – «Туризмознавство»)

Тонкошкур М. В. Програма навчальної дисципліни та робоча програма навчальної дисципліни «Міжнародний туризм» (для студентів 5 курсу денної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст спеціальності 7.14010301 – «Туризмознавство») / М. В. Тонкошкур, Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Харків: ХНАМГ, 2013. – 31 с.

Рецензент: І. М. Писаревський

Рекомендовано кафедрою туризму і готельного господарства,
протокол засідання № 1 від 31 серпня 2011 р.

ЗМІСТ

	Стор.
Вступ.....	4
Розділ 1. Програма навчальної дисципліни.....	5
1.1. Мета, предмет та місце дисципліни «Міжнародний туризм».....	5
1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни (модулю).....	6
1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги.....	10
1.4. Рекомендована основна навчальна література.....	11
1.5. Анотація програми навчальної дисципліни.....	12
Розділ 2. Робоча програма навчальної дисципліни.....	13
2.1. Структура навчальної дисципліни.....	13
2.2. Кваліфікаційні вимоги до студентів.....	14
2.3. Зміст навчальної дисципліни «Міжнародний туризм» за змістовними модулями та темами.....	15
2.4. Плани лекцій.....	19
2.5. Плани практичних та семінарських занять.....	24
2.6. Контрольна робота	27
2.7. Самостійна робота студентів.....	27
2.8. Індивідуально-консультативна робота.....	27
2.9. Методики активізації процесу навчання.....	27
2.10. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів...	28
2.11. Список джерел.....	29

ВСТУП

Дисципліна «Міжнародний туризм» є однією із найголовніших навчальних дисциплін з підготовки спеціалістів та магістрів зі спеціальності «Туризмознавство». Саме ця дисципліна закріплює знання та остаточно формує навички майбутніх спеціалістів туристської галузі.

Метою навчальної дисципліни «Міжнародний туризм» є поглиблення і розширення теоретичних знань, вмінь та практичних навичок студентів у питаннях методології здійснення досліджень світових туристичних потоків, тенденцій їх формування та організації інституційного регулювання розвитку міжнародного туризму.

Важливою складовою сучасної туристської науки – є визначення шляхів подальшого розвитку туризму в сучасних умовах із використанням існуючих туристських ресурсів. Під час вивчення даної дисципліни студенти будуть працювати з офіційною статистичною інформацією UNWTO, що надасть їм можливість навчитися об'єктивно визначати основні тенденції розвитку міжнародного туризму, використовувати різноманітні методи дослідження та обробки інформації.

Крім того, значна увага приділятиметься суб'єктам міжнародної туристської діяльності, насамперед транспортному обслуговуванню, питанням використання систем бронювання при пошуку турів на сайтах туроператорів; особливостям роботи з друкованими матеріалами туроператорів; особливостям ціноутворення при формуванні та продажу турпродукту, принципам використання комп'ютерних систем бронювання авіаквитків тощо.

Більшість цих питань розглядатиметься під час проведення лекційних, і практичних занять, а закріплення матеріалу та його систематизація передбачена під час виконання контрольної роботи, що зумовлює її актуальність та доцільність.

РОЗДІЛ 1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни, її місце у навчальному процесі

Програму дисципліни «Міжнародний туризм» призначено для студентів напряму підготовки 140103 «Туризм» та укладено з урахуванням сучасних вимог до навчально-методичних документів і професійних компетенцій освітньо-кваліфікаційної характеристики магістрів з туризму.

Метою навчальної дисципліни «Міжнародний туризм» є поглиблення і розширення теоретичних знань, вмінь та практичних навичок студентів у питаннях методології здійснення досліджень світових туристичних потоків, тенденцій їх формування та організації інституційного регулювання розвитку міжнародного туризму.

Завданням вивчення дисципліни «Міжнародний туризм» є теоретична та практична підготовка студентів напряму підготовки «Туризм» з питань:

- ✓ формування та уніфікації термінології в сфері міжнародного туризму;
- ✓ організації статистичного обліку та спеціальних спостережень;
- ✓ діяльності міжнародних туристичних організацій;
- ✓ досвіду зарубіжних країн у побудові організаційних структур управління туристичною сферою;
- ✓ підходів до класифікації та сегментування туристичних ринків світу;
- ✓ специфічних особливостей та умов виходу України на міжнародний ринок туризму.

По завершенні курсу студент повинен *знати*:

- ✓ характеристику впливу різних груп факторів на особливості функціонування та розвитку світової готельної та туристичної галузей;
- ✓ методологію статистичного обліку світових туристичних потоків;
- ✓ різновиди національних туристичних адміністрацій та умови їх діяльності в країнах світу.
- ✓ класифікаційні ознаки світових ринків готельних і туристичних послуг;
- ✓ принципову схему взаємодії суб'єктів світового туристичного ринку.

По завершенні курсу студент повинен *вміти*:

- ✓ знаходити причинно-наслідкові зв'язки між явищами та процесами на світовому туристичному ринку;
- ✓ користуватися статистичними базами даних, що відображають динаміку світових туристичних потоків;
- ✓ здійснювати дослідження глобального та регіональних ринків туристичних послуг.

Місце дисципліни у структурно-логічній схемі.

Поряд з такими навчальними дисциплінами як «Організація туризму», «Організація готельного господарства» курс «Міжнародний туризм» сприяє розширенню професійних знань майбутніх фахівців в галузі туризму.

1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни (модулю) «Міжнародний туризм» (2 кредити ECTS / 72 годин)

ЗМ 1. Міжнародний туризм та його роль у світовому економічному розвитку

Тема 1.1. Міжнародний туризм як економічний та соціокультурний феномен

Міжнародний туризм, його сутність та форми. Становлення системи міжнародної туристичної термінології. Перше міжнародне визначення поняття «турист». Сучасна схема класифікації міжнародних подорожуючих. Ознаки, що дозволяють об'єднати туристів та екскурсантів до категорії міжнародних відвідувачів.

Показники оцінки прямого та непрямого впливу міжнародного туризму на економіку окремих країн. Функції міжнародного туризму: доходна, зовнішньоекономічна, вирівнююча, створення нових робочих місць. Види туристичного мультиплікатора. Основні типи соціокультурних контактів іноземних туристів та місцевого населення. Непрямі соціальні ефекти від розвитку міжнародного туризму. Значення міжнародного туризму для збереження історико-культурних пам'яток, місцевих звичаїв і традицій.

Прояви негативного впливу міжнародного туризму на суспільство: екологічні, соціокультурні, психологічні, економічні. Закордонний досвід регулювання екологічного впливу туризму на навколишнє середовище.

Тема 1.2. Становлення сучасних форм розвитку та державного регулювання міжнародного туризму в країнах світу

Передісторія туризму. Основні мотиви подорожей у Стародавньому світі та Середньовічній Європі. Елітарний туризм Нового часу. Технологічні та економічні передумови зародження масового туризму. Перші організовані туристичні подорожі. Вплив ідеологічних чинників на розвиток міжнародного туризму у період між двома світовими війнами. Трансформація масового конвейерного туризму у масовий диференційований.

Політичні, економічні, демографічні, соціокультурні та науково-технічні фактори формування попиту і пропозиції на міжнародному ринку туристичних послуг. Форми організації державного регулювання туристичної сфери в країнах світу. Переваги і недоліки їх використання за різних суспільно-політичних та економічних умов. Ключові урядові функції в галузі управління та контролю за розвитком туризму.

Тема 1.3. Міжнародні туристичні організації

Найважливіші віхи діяльності ООН в організації системи міжнародного туристичного співробітництва. Спеціалізовані установи ООН, що займаються

питаннями розвитку міжнародного туризму.

Історія створення Всесвітньої туристичної організації. Структура управління ВТО: генеральна асамблея, виконавча рада, секретаріат. Функції регіональних комісій ВТО.

Основні напрями діяльності ВТО та механізм забезпечення фінансування її бюджетних витрат.

Класифікація міжнародних туристичних організацій, їх типи і види: урядові та неурядові, глобальні і регіональні, універсальні та спеціалізовані. Характеристика діяльності найбільших всесвітніх та європейських туристичних організацій.

Норми міжнародного туристичного права. Загальна резолюція римської конференції ООН з міжнародного туризму та подорожей 1963 року. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва у Європі 1975 року. Манільська декларація ВТО зі світового туризму 1980 року. Документ Акапулько Всесвітньої наради з туризму 1982 року. Кодекс туриста та Хартія туризму. Гаазька декларація по туризму 1989 року. Декларація світового туристичного форуму Всесвітньої конференції міністрів по туризму 1994 року.

Тема 1.4. Статистика міжнародного туризму

Історія появи та розвитку статистичного обліку у міжнародному туризмі. Цілі і завдання туристичної статистики. Міжнародні симпозиуми зі статистики туризму.

Основні розділи статистики міжнародного туризму. Показники, що характеризують туристичні потоки. Шкала тривалості перебування туристів. Методичні підходи до впорядкування складу туристичних витрат. Фактори впливу на величину і структуру витрат туристів під час подорожі.

Країни активного та пасивного туризму. Поняття туристичного балансу. Соціально-економічні передумови формування позитивного туристичного балансу країни. Загальна характеристика країн з негативним туристичним балансом. Рекомендації Міжнародного валютного фонду щодо структури активу та пасиву платіжного балансу країни за розділом «Туризм».

Методи статистичних спостережень через звітність: облік на кордоні та реєстрація прибуттів в засобах розміщення. Транспортна статистика. Банківський метод розрахунку вартісних показників розвитку міжнародного туризму.

Організація спеціальних статистичних спостережень в туризмі. Визначення мети, об'єкта, одиниці, програми, методу, суб'єктів, строків та місця проведення спеціального статистичного спостереження.

Показники динаміки кількості туристичних прибуттів та доходів від міжнародного туризму. Середньорічні темпи зростання світових туристичних потоків. Країни-лідери за відвідуваністю, надходженнями від туризму і витратами на туризм у світі та Європі. Кількісні оцінки перспектив розвитку міжнародного туризму.

ЗМ 1.2. Характеристика світового ринку туристичних послуг

Тема 2.1. Сутність та класифікаційні ознаки міжнародного туристичного ринку

Економічне та географічне визначення поняття міжнародного туристичного ринку. Глобальний, регіональний та локальний рівні формування міжнародного ринку туристичних послуг.

Класифікація міжнародних туристичних ринків за цілями подорожей. Туризм з метою відпочинку і розваг. Структура міжнародного ринку ділового туризму: бізнес-туризм, конгресно-виставковий туризм, інсентив-туризм. Характеристика релігійного туризму: паломництво, екскурсійний туризм релігійної тематики, науковий туризм з релігіознавчими цілями. Лікувально-оздоровчий туризм. Типи курортів.

Туристичне районування світу. Склад країн Європейського, Американського, Азіатсько-Тихоокеанського, Африканського, Близькосхідного та Південноазіатського туристичних регіонів. Аналіз динаміки міжрегіональних туристичних потоків. Основні рецептивні та генеруючі країни для туристичних макро-регіонів.

Суб'єкти міжнародного туристичного ринку: виконавці туристичних послуг (готелі, ресторани, транспортні компанії, екскурсійні бюро) - посередники (туроператори, турагенти) - споживачі (туристи).

Проблеми сегментування міжнародного ринку туристичних послуг. Критерії виділення ринкового сегменту: міжгрупова гетерогенність, гомогенність, вимірність, ємність, доступність для фірми. Здійснення сегментування міжнародного туристичного ринку за географічними, демографічними та соціально-економічними ознаками. Вікові групи подорожуючих (класифікація WTO). Психологічне сегментування. Загальні та специфічні мотиви туристичних поїздок.

Фактори формування туристичного попиту у відправляючій та приймаючій країнах. Кількісні та вартісні показники вимірювання обсягів туристичного попиту. Інтенсивність та частотність туризму. Властивості туристичного попиту: динамізм, комплексність, еластичність, сезонність. Сучасні тенденції у туристичному попиті, та його соціально-економічні модифікації. Психологічні особливості нового типу масового споживача туристичних послуг.

Тема 2.2. Місце України на ринку міжнародного туризму

Етапи розвитку міжнародного туризму в Україні. Кон'юнктурна оцінка сучасного стану вітчизняного ринку міжнародного туризму. Стримуючі фактори розвитку іноземного туризму в Україні. Рекламування національного туристичного продукту на зарубіжних ринках. Статистичні показники розвитку ринку міжнародного туризму в Україні,

Характеристика та аналіз структури вітчизняної матеріально-технічної бази іноземного туризму. Вихід на міжнародний туристичний ринок приватних

підприємств і організацій сфери туризму України. Співробітництво України з іноземними країнами в галузі міжнародного туризму. Система міждержавних угод і домовленостей. Вступ України до Всесвітньої туристичної організації: Рада по туризму країн СНД. Пріоритетні заходи державної політики щодо стимулювання іноземного туристичного потоку в Україну. Напрями подальшого розвитку вітчизняного ринку міжнародного туризму.

ЗМ 1.3. Організаційно-економічні умови діяльності підприємств на ринку міжнародного туризму

Тема 3.1. Особливості формування туристичної пропозиції в умовах транснаціоналізації світової індустрії туризму

Сутність та структура туристичного продукту. Теорія співвідношення виробничих факторів у міжнародному туризмі та їх роль у формуванні світових туристичних потоків. Капітал як необхідний ресурс виробництва туристичного продукту.

Форми концентрації капіталу у міжнародному туристичному бізнесі. Вертикальна та горизонтальна інтеграція. Диверсифікація туристичної діяльності. Проникнення банківських структур до сфери міжнародного туризму. Конгломерація.

Механізм утворення транснаціональних корпорацій в туристичній індустрії. Причини транснаціоналізації в туризмі. Форми зовнішньої експансії ТНК. Територіальне розташування ТНК в сфері туризму. Напрями впливу туристичних ТНК на економіку приймаючих країн.

Транснаціональні корпорації у готельному бізнесі. Історія та процес утворення міжнародних готельних ланцюгів. Способи приєднання готелів до інтегрованого ланцюга. Добровільні готельні мережі - консорціуми - та умови їх діяльності. Франчайзингові ланцюги. Найвідоміші готельні мережі світу.

Тема 3.2. Сучасний стан та перспективи розвитку найважливіших секторів міжнародної індустрії туризму

Роль посередників у світовому туристичному бізнесі. Специфіка турагентської та туроператорської діяльності на міжнародному ринку туристичних послуг. Основні напрями діяльності туристичних операторів. Типи договорів між туроператорами та готельними підприємствами. Джерела формування доходів туристичних агентств. Географія турагентської мережі світу. Форми співробітництва туроператорів і турагентів.

Класифікація засобів розміщення у міжнародному туризмі. Готелі та підприємства і готельного типу. Національні системи класифікації засобів розміщення. Сучасний стан готельної бази світу.

Види транспортних перевезень у міжнародному туризмі. Авіаційні, залізничні, автобусні, морські та річкові міжнародні туристичні маршрути. Розвиток круїзного туризму. Навколосвітні подорожі.

Використання інформаційних мереж в міжнародному туристичному обслуговуванні. Глобальні комп'ютерні мережі. Автоматизовані системи бронювання готельних і туристичних послуг.

Прогнозування перспектив розвитку світового туризму експертами Всесвітньої туристичної організації.

1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги

Таблиця 1.1 – Освітньо-кваліфікаційні вимоги

Вміння (за рівнями сформованості) та знання	Сфери діяльності	Функції діяльності у виробничій сфері
На основі системного аналізу з урахуванням потенціалу підприємств (організацій) та факторів зовнішнього середовища формулювати місію підприємства	виробнича	планувальна
Розробляти стратегічні цілі функціонування організаційних систем готельного, курортного і туристського бізнесу в умовах конкуренції	виробнича	планувальна
На основі діагностики внутрішнього середовища організації та аналізу факторів зовнішнього середовища розробляти стратегічні альтернативи розвитку підсистем, забезпечувати на стадії планування високий рівень збалансованості її елементів	виробнича	планувальна
На основі діагностики внутрішнього середовища організації та аналізу факторів зовнішнього середовища розробляти стратегічні альтернативи розвитку підсистем, забезпечувати на стадії планування високий рівень збалансованості її елементів	виробнича	планувальна
Розробляти стратегічні альтернативи розвитку підприємств готельного, курортного і туристського сервісу	виробнича	планувальна
Розробляти стратегічні плани різного рівня в організаціях готельного, курортного і туристського бізнесу в умовах конкуренції	виробнича	планувальна
За результатами маркетингових досліджень і моніторингу конкурентів визначати стратегію конкурентної переваги основної конкурентної компетентності до підприємств готельного, курортного і туристського бізнесу	виробнича	планувальна

1.4. Рекомендована основна навчальна література

1. Абрамов В. В. Історія туризму: підруч./ В. В. Абрамов, М. В. Тонкошкур. – Харків: Видавництво «Форт», 2010. – 286 с.: іл.
2. Александрова А. Ю. Международный туризм / А. Ю. Александрова – М.: Аспект Пресс, 2001. – 461 с.
3. Биржаков М. Б. Введение в туризм. Издание 9-е, переработанное и дополненное / М. Б. Биржаков – СПб.: «Издательский дом Герда», 2007. – 576 с.
4. Вавилова Е. В. Основы международного туризма: Учебное пособие. / Е. В. Вавилова. — М.: Гардарики, 2005. – 160 с.
5. Гуляев В. Г. Туристские перевозки: (документы, правила формуляры, технология). / В. Г. Гуляев. – М.: Финансы и статистика, 2003 – 368с.: ил.
6. Жарков Г. Н. Правовое обеспечение международного туризма: Учебно-практическое пособие / Г. Н. Жарков. – К.: Кондор, 2004. – 486 с.
7. Зорин И. В. Энциклопедия туризма: Справочник / И. В. Зорин, В. А. Квартальнов. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 368 с.
8. Ильина Е. Н. Туроперейтинг: организация деятельности. Учебник. – Е. Н. Ильина. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 480 с: ил.
9. Любіцева О. О. Методика розробки турів. Навчальний посібник. / О. О. Любіцева. – К.: Альтерпрес, 2003. – 104 с.
10. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) / О. О. Любіцева – К.: Альтерпрес, 2003. – 436 с.
11. Маринин М. М. Туристские формальности и безопасность в туризме. / М. М. Маринин. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 144 с.: ил.
12. Новиков В. С. Инновации в туризме. / В. С. Новиков. – М.: ИЦ «Академия», 2007. – 208 с.
13. Організація туризму: підручник / І.М. Писаревський, С.О. Погасій, М.М. Покоłodна та ін.; за ред. І.М. Писаревського. – Х.:ХНАМГ, 2008. – 541 с.
14. Осипова О. Я. Транспортное обслуживание. Обслуживание туристов: Учебник / О. Я. Осипова. – М.: Академия, 2006. – 384 с.
15. Основы туристской деятельности: учебник / Е.Н. Ильина, Г.И. Зорина, Е.В. Мошняга и др. – М.: Советский спорт, 2004.-200 с.
16. Писаревський І. М. Матеріально-технічна база готелів: підручник / І. М. Писаревський, А. А. Рябєв. – Х.: ХНАМГ, 2009. – 276 с.
17. Писаревський І. М. Планування та організація туристських маршрутів: Підручник / І. М. Писаревський, М. В. Тонкошкур; Харк. нац. акад. міськ госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2011. – 304 с.
18. Сенин В. В. Организация международного туризма. / В. В. Сенин. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 400 с.
19. Тонкошкур М. В. Туристське країнознавство: Підручник / М. В. Тонкошкур, М. М. Покоłodна, І. Л. Полчанінова. – Х.: ХНАМГ, 2011. – 475 с.
20. Ушаков Д. С. Прикладной туроперейтингу: учебн. пособие. / Д. С. Ушаков. – М.: ИКЦ «МарТ», 2004 г. – 416 с.
21. Энциклопедия туриста / Е. И. Тамм, Ю. Н. Александров, А. Х. Абуков, и др. – М.: Большая Российская энциклопедия, 1993. – 607

1.5. Анотація програми навчальної дисципліни

«Міжнародний туризм»

Метою навчальної дисципліни «Міжнародний туризм» є поглиблення і розширення теоретичних знань, вмінь та практичних навичок студентів у питаннях методології здійснення досліджень світових туристичних потоків, тенденцій їх формування та організації інституційного регулювання розвитку міжнародного туризму.

Назви змістових модулів: Міжнародний туризм та його роль у світовому економічному розвитку. Характеристика світового ринку туристичних послуг. Організаційно-економічні умови діяльності підприємств на ринку міжнародного туризму.

«International Tourism»

The study purpose of the discipline «International Tourism» is deepening and expansion theoretical knowledge, учений and practical skills of students in questions methodologies of realization of researches of world tourist streams, tendencies of their forming and organization of adjusting of development of international tourism.

The discipline consists of three modules: *International tourism and his role in world economic development. Description of world market of tourist services. Organizationally-economic terms of activity of enterprises at the market of international tourism.*

«Международный туризм»

Цель изучения дисциплины «Международный туризм» - углубление и расширение теоретический знаний, учений и практических навыков студентов в вопросах методологи осуществления исследований мировых туристских потоков, тенденций их формирования и организации регулирования развития международного туризма.

Названия содержательных модулей: *Международный туризм и его роль в мировом экономическом развитии. Характеристика мирового рынка туристских услуг. Организационно-экономические условия деятельности предприятий на рынке международного туризма.*

РОЗДІЛ 2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча програма навчальної дисципліни розроблена відповідно до вимог галузевого стандарту вищої освіти МОНМС України на базі освітньо-професійної програми підготовки спеціаліста, розробленої Науково-методичною комісією з туризму МОНМС України.

2.1. Структура навчальної дисципліни «Міжнародний туризм»

Структура навчальної дисципліни «Міжнародний туризм» наведено у таблиці 2.1

Таблиця 2.1 – Структура навчальної дисципліни

Характеристика дисципліни: підготовка спеціалістів	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних до ECTS – 2: у тому числі: модулів – 1; Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) – не передбачено	Шифр та назва напрямку: 140103 «Туризм»	Нормативна Рік підготовки: 5. Семестр: 9.
Кількість годин: Усього – 72 години; за змістовними модулями: ЗМ 1 – 18 годин; ЗМ 2 – 18 годин; ЗМ 3 – 36 годин.	Шифр та назва спеціальності: 7. 14010301 «Туризмознавство»	Лекцій: кількість годин – 18. Практичні (лабораторні): кількість годин – 18. Самостійна робота: кількість годин – 36.
Кількість тижнів викладання дисципліни: 18. Кількість годин за тиждень – 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: спеціаліст	Вид контролю: залік

Форма підсумкового контролю: залік

Загальна кількість кредитів до ECTS - 2, дисципліна складається з двох змістових модулів, самостійної роботи студента та виконання контрольної роботи.

Кількість годин вивчення дисципліни за змістовними модулями:

Змістовий модуль 1.1. Міжнародний туризм та його роль у світовому економічному розвитку (0,5 кредиту / 18 годин). Змістовний модуль 1.2. Характеристика світового ринку туристичних послуг (0.5 кредиту / 18 годин). Змістовний модуль 1.3. Організаційно-економічні умови діяльності підприємств на ринку міжнародного туризму (1 кредит / 36 годин)

Розподіл обсягу навчальної роботи студента видами навчальної роботи наведений в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Розподіл обсягу навчальної роботи студента видами навчальної роботи (за робочими навчальними планами денної форми навчання)

Спеціальність, спеціалізація, (шифр, аббревіатура)	Всього кредит/ годин	Семестр(и)	Години						Екзамен (семестр)	Залік (семестр)	
			Аудиторні	у тому числі			Самостійна робота	у тому числі			
				Лекції	Практичні, семінари	Лабораторні роботи		Контрольна робота			КП/КР
7. 14010301 «Туризмознав- ство»	2/72	9	36	18	18	-	36			9	

2.2. Кваліфікаційні вимоги до студентів

Дисципліна «Міжнародний туризм» призначена для студентів напряму підготовки 140103 «Туризм» та укладена з урахуванням сучасних вимог до навчально-методичних документів і професійних компетенцій освітньо-кваліфікаційної характеристики спеціалістів з туризму.

Завданням вивчення дисципліни «Міжнародний туризм» є теоретична та практична підготовка студентів напряму підготовки «Туризм» з питань:

- ✓ формування та уніфікації термінології в сфері міжнародного туризму;
- ✓ організації статистичного обліку та спеціальних спостережень;
- ✓ діяльності міжнародних туристичних організацій;
- ✓ досвіду зарубіжних країн у побудові організаційних структур управління туристичною сферою;
- ✓ підходів до класифікації та сегментування туристичних ринків світу;
- ✓ специфічних особливостей та умов виходу України на міжнародний ринок туризму.

По завершенні курсу студент повинен *знати*:

- ✓ характеристику впливу різних груп факторів на особливості функціонування та розвитку світової готельної та туристичної галузей;
- ✓ методологію статистичного обліку світових туристичних потоків;
- ✓ різновиди національних туристичних адміністрацій та умови їх діяльності в країнах світу.
- ✓ класифікаційні ознаки світових ринків готельних і туристичних послуг;
- ✓ принципову схему взаємодії суб'єктів світового туристичного ринку.

По завершенні курсу студент повинен *вміти*:

- ✓ знаходити причинно-наслідкові зв'язки між явищами та процесами на світовому туристичному ринку;
- ✓ користуватися статистичними базами даних, що відображають динаміку світових туристичних потоків;
- ✓ здійснювати дослідження глобального та регіональних ринків туристичних послуг.

2.3. Зміст навчальної дисципліни «Міжнародний туризм» за змістовними модулями та темами

ЗМ 1. Міжнародний туризм та його роль у світовому економічному розвитку

Тема 1.1. Міжнародний туризм як економічний та соціокультурний феномен

Міжнародний туризм, його сутність та форми. Становлення системи міжнародної туристичної термінології. Перше міжнародне визначення поняття «турист». Сучасна схема класифікації міжнародних подорожуючих. Ознаки, що дозволяють об'єднати туристів та екскурсантів до категорії міжнародних відвідувачів.

Показники оцінки прямого та непрямого впливу міжнародного туризму на економіку окремих країн. Функції міжнародного туризму: доходна, зовнішньоекономічна, вирівнююча, створення нових робочих місць. Види туристичного мультиплікатора.

Основні типи соціокультурних контактів іноземних туристів та місцевого населення. Непрямі соціальні ефекти від розвитку міжнародного туризму. Значення міжнародного туризму для збереження історико-культурних пам'яток, місцевих звичаїв і традицій.

Прояви негативного впливу міжнародного туризму на суспільство: екологічні, соціокультурні, психологічні, економічні. Закордонний досвід регулювання екологічного впливу туризму на навколишнє середовище.

Тема 1.2. Становлення сучасних форм розвитку та державного регулювання міжнародного туризму в країнах світу

Передісторія туризму. Основні мотиви подорожей у Стародавньому світі та Середньовічній Європі. Елітарний туризм Нового часу. Технологічні та економічні передумови зародження масового туризму. Перші організовані туристичні подорожі. Вплив ідеологічних чинників на розвиток міжнародного туризму у період між двома світовими війнами. Трансформація масового конвейрного туризму у масовий диференційований.

Політичні, економічні, демографічні, соціокультурні та науково-технічні фактори формування попиту і пропозиції на міжнародному ринку туристичних послуг.

Форми організації державного регулювання туристичної сфери в країнах світу. Переваги і недоліки їх використання за різних суспільно-політичних та економічних умов. Ключові урядові функції в галузі управління та контролю за розвитком туризму.

Тема 1.3. Міжнародні туристичні організації

Найважливіші віхи діяльності ООН в організації системи міжнародного туристичного співробітництва. Спеціалізовані установи ООН, що займаються питаннями розвитку міжнародного туризму.

Історія створення Всесвітньої туристичної організації. Структура управління ВТО: генеральна асамблея, виконавча рада, секретаріат. Функції регіональних комісій ВТО.

Основні напрями діяльності ВТО та механізм забезпечення фінансування її бюджетних витрат.

Класифікація міжнародних туристичних організацій, їх типи і види: урядові та неурядові, глобальні і регіональні, універсальні та спеціалізовані. Характеристика діяльності найбільших всесвітніх та європейських туристичних організацій.

Норми міжнародного туристичного права. Загальна резолюція римської конференції ООН з міжнародного туризму та подорожей 1963 року. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва у Європі 1975 року. Манільська декларація ВТО зі світового туризму 1980 року. Документ Акапулько Всесвітньої наради з туризму 1982 року. Кодекс туриста та Хартія туризму. Гаазька декларація по туризму 1989 року. Декларація світового туристичного форуму Всесвітньої конференції міністрів по туризму 1994 року.

Тема 1.4. Статистика міжнародного туризму

Історія появи та розвитку статистичного обліку у міжнародному туризмі. Цілі і завдання туристичної статистики. Міжнародні симпозиуми зі статистики туризму. Основні розділи статистики міжнародного туризму. Показники, що характеризують туристичні потоки. Шкала тривалості перебування туристів. Методичні підходи до впорядкування складу туристичних витрат. Фактори впливу на величину і структуру витрат туристів під час подорожі.

Країни активного та пасивного туризму. Поняття туристичного балансу. Соціально-економічні передумови формування позитивного туристичного балансу країни. Загальна характеристика країн з негативним туристичним балансом. Рекомендації Міжнародного валютного фонду щодо структури активу та пасиву платіжного балансу країни за розділом «Туризм».

Методи статистичних спостережень через звітність: облік на кордоні та реєстрація прибуттів в засобах розміщення. Транспортна статистика. Банківський метод розрахунку вартісних показників розвитку міжнародного туризму.

Організація спеціальних статистичних спостережень в туризмі. Визначення мети, об'єкта, одиниці, програми, методу, суб'єктів, строків та місця про-

ведення спеціального статистичного спостереження. Показники динаміки кількості туристичних прибуттів та доходів від міжнародного туризму. Середньорічні темпи зростання світових туристичних потоків. Країни-лідери за відвідуваністю, надходженнями від туризму і витратами на туризм у світі та Європі. Кількісні оцінки перспектив розвитку міжнародного туризму.

ЗМ 1.2. Характеристика світового ринку туристичних послуг

Тема 2.1. Сутність та класифікаційні ознаки міжнародного туристичного ринку

Економічне та географічне визначення поняття міжнародного туристичного ринку. Глобальний, регіональний та локальний рівні формування міжнародного ринку туристичних послуг. Класифікація міжнародних туристичних ринків за цілями подорожей. Туризм з метою відпочинку і розваг. Структура міжнародного ринку ділового туризму: бізнес-туризм, конгресно-виставковий туризм, інсентив-туризм. Характеристика релігійного туризму: паломництво, екскурсійний туризм релігійної тематики, науковий туризм з релігіознавчими цілями. Лікувально-оздоровчий туризм. Типи курортів.

Туристичне районування світу. Склад країн Європейського, Американського, Азіатсько-Тихоокеанського, Африканського, Близькосхідного та Південноазійського туристичних регіонів. Аналіз динаміки міжрегіональних туристичних потоків. Основні рецептивні та генеруючі країни для туристичних макро-регіонів.

Суб'єкти міжнародного туристичного ринку: виконавці туристичних послуг (готелі, ресторани, транспортні компанії, екскурсійні бюро) - посередники (туроператори, турагенти) - споживачі (туристи).

Проблеми сегментування міжнародного ринку туристичних послуг. Критерії виділення ринкового сегменту: міжгрупові гетерогенність, гомогенність, вимірність, ємність, доступність для фірми. Здійснення сегментування міжнародного туристичного ринку за географічними, демографічними та соціально-економічними ознаками. Вікові групи подорожуючих (класифікація WTO). Психологічне сегментування. Загальні та специфічні мотиви туристичних поїздок.

Фактори формування туристичного попиту у відправляючій та приймаючій країнах. Кількісні та вартісні показники вимірювання обсягів туристичного попиту. Інтенсивність та частотність туризму. Властивості туристичного попиту: динамізм, комплексність, еластичність, сезонність. Сучасні тенденції у туристичному попиті, та його соціально-економічні модифікації. Психологічні особливості нового типу масового споживача туристичних послуг.

Тема 2.2. Місце України на ринку міжнародного туризму

Етапи розвитку міжнародного туризму в Україні. Кон'юнктурна оцінка сучасного стану вітчизняного ринку міжнародного туризму. Стримуючі факто-

ри розвитку іноземного туризму в Україні. Рекламування національного туристичного продукту на зарубіжних ринках. Статистичні показники розвитку ринку міжнародного туризму в Україні,

Характеристика та аналіз структури вітчизняної матеріально-технічної бази іноземного туризму. Вихід на міжнародний туристичний ринок приватних підприємств і організацій сфери туризму України.

Співробітництво України з іноземними країнами в галузі міжнародного туризму. Система міждержавних угод і домовленостей. Вступ України до Всесвітньої туристичної організації: Рада по туризму країн СНД.

Пріоритетні заходи державної політики щодо стимулювання іноземного туристичного потоку в Україну. Напрями подальшого розвитку вітчизняного ринку міжнародного туризму.

ЗМ 1.3. Організаційно-економічні умови діяльності підприємств на ринку міжнародного туризму

Тема 3.1. Особливості формування туристичної пропозиції в умовах транснаціоналізації світової індустрії туризму

Сутність та структура туристичного продукту. Теорія співвідношення виробничих факторів у міжнародному туризмі та їх роль у формуванні світових туристичних потоків. Капітал як необхідний ресурс виробництва туристичного продукту.

Форми концентрації капіталу у міжнародному туристичному бізнесі. Вертикальна та горизонтальна інтеграція. Диверсифікація туристичної діяльності. Проникнення банківських структур до сфери міжнародного туризму. Конгломерація.

Механізм утворення транснаціональних корпорацій в туристичній індустрії. Причини транснаціоналізації в туризмі. Форми зовнішньої експансії ТНК. Територіальне розташування ТНК в сфері туризму. Напрями впливу туристичних ТНК на економіку приймаючих країн.

Транснаціональні корпорації у готельному бізнесі. Історія та процес утворення міжнародних готельних ланцюгів. Способи приєднання готелів до інтегрованого ланцюга. Добровільні готельні мережі - консорціуми - та умови їх діяльності. Франчайзингові ланцюги. Найвідоміші готельні мережі світу.

Тема 3.2. Сучасний стан та перспективи розвитку найважливіших секторів міжнародної індустрії туризму

Роль посередників у світовому туристичному бізнесі. Специфіка турагентської та туроператорської діяльності на міжнародному ринку туристичних послуг. Основні напрями діяльності туристичних операторів. Типи договорів між туроператорами та готельними підприємствами. Джерела формування доходів туристичних агентств. Географія турагентської мережі світу. Форми співробітництва туроператорів і турагентів.

Класифікація засобів розміщення у міжнародному туризмі. Готелі та підприємства I готельного типу. Національні системи класифікації засобів розміщення. Сучасний стан готельної бази світу.

Види транспортних перевезень у міжнародному туризмі. Авіаційні, залізничні, автобусні, морські та річкові міжнародні туристичні маршрути. Розвиток круїзного туризму. Навколосвітні подорожі.

Використання інформаційних мереж в міжнародному туристичному обслуговуванні. Глобальні комп'ютерні мережі. Автоматизовані системи бронювання готельних і туристичних послуг. Прогнозування перспектив розвитку світового туризму експертами Всесвітньої туристичної організації.

2.4. Плани лекцій

Лекція 1 (2 години)

ЗМ 1. Міжнародний туризм та його роль у світовому економічному розвитку

Тема. Міжнародний туризм як економічний та соціокультурний феномен

Міжнародний туризм, його сутність та форми. Становлення системи міжнародної туристичної термінології. Перше міжнародне визначення поняття «турист». Сучасна схема класифікації міжнародних подорожуючих. Ознаки, що дозволяють об'єднати туристів та екскурсантів до категорії міжнародних відвідувачів. Показники оцінки прямого та непрямого впливу міжнародного туризму на економіку окремих країн. Функції міжнародного туризму: доходна, зовнішньоекономічна, вирівнююча, створення нових робочих місць. Види туристичного мультиплікатора. Основні типи соціокультурних контактів іноземних туристів та місцевого населення. Непрямі соціальні ефекти від розвитку міжнародного туризму. Значення міжнародного туризму для збереження історикокультурних пам'яток, місцевих звичаїв і традицій.

Прояви негативного впливу міжнародного туризму на суспільство: екологічні, соціокультурні, психологічні, економічні. Закордонний досвід регулювання екологічного впливу туризму на навколишнє середовище.

Лекція 2 (2 години)

ЗМ 1. Міжнародний туризм та його роль у світовому економічному розвитку

Тема. Міжнародні туристські організації

Міжнародні організації, види міжнародних організацій. Міжурядові міжнародні об'єднань відносяться (ООН), спеціалізовані організації, що утворюють систему ООН (Економічна і Соціальна Рада ООН – ЕКОСОС; Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури – ЮНЕСКО; Міжнародна організація праці – МОП; Всесвітня організація охорони здоров'я – ВОЗ; Міжнародний банк реконструкції і розвитку – МБРР; Міжнародний валютний фонд – МВФ; Міжнародна організація цивільної авіації – МОЦА (англ. International Civil Aviation Organization, ICAO); Міжнародна морська організація – ММО (англ. International Maritime Organization, IMO; Всесвітня метеорологічна організація – ВМО; Проудо-

вольча й сільськогосподарська організація Об'єднаних Націй; Світова організація торгівлі – СОТ (англ. World Trade Organization, WTO); інші організації.

Світові (міжнародні) туристські організації загального характеру відносяться: Всесвітня рада з подорожей і туризму; Міжнародна асоціація світового туризму; Міжнародний туристський союз; Міжнародний туристський альянс; Всесвітня асоціація з питань дозвілля і відпочинку та ін.

Світові туристські організації галузевого характеру: Міжнародна асоціація повітряного транспорту; Міжнародна готельна і ресторанна асоціація тощо.

Регіональні туристські організації, цілі та завдання. Регіональні туристські організації загального характеру: Європейська комісія з туризму; Європейська туристська група; Бюро організацій – членів ЛІТ у Європейському союзі; Асоціація з розвитку і координації європейських туристських обмінів; Туристська асоціація країн Азії і Тихого океану; Туристська асоціація країн Східної Азії; Асоціація туристської індустрії Америки; Конфедерація туристських організацій Латинської Америки; Карибська туристська організація; Арабський туристський союз; Панафриканська туристська організація; Африканська асоціація подорожей тощо.

Регіональні туристські організації галузевого характеру: Міжамериканська готельна асоціація; Арабський готельний союз; Комітет готельної і ресторанної індустрії Європейської спілки; Асоціація азійських авіакомпаній; Асоціація європейських авіакомпаній та ін. Спеціалізовані та особливі туристські організації. Всесвітня туристська організація (ЮНВТО). Історія створення.. Статут ЮНВТО: цілі та завдання; напрями діяльності UNWTO. Члени UNWTO (дійсні члени; асоційовані члени; приєднані члени). Керівні органи. Штаб-квартира. Офіційні мови UNWTO Фінансування. Робоча програма й оперативна діяльність. Міжнародні конференції та документи

Лекція 3 (2 години)

ЗМ 1.2. Характеристика світового ринку туристичних послуг

Тема. Сутність та класифікаційні ознаки міжнародного туристичного ринку

Економічне та географічне визначення поняття міжнародного туристичного ринку. Глобальний, регіональний та локальний рівні формування міжнародного ринку туристичних послуг. Класифікація міжнародних туристичних ринків за цілями подорожей. Туризм з метою відпочинку і розваг. Структура міжнародного ринку ділового туризму: бізнес-туризм, конгресно-виставковий туризм, інсентив-туризм. Характеристика релігійного туризму: паломництво, екскурсійний туризм релігійної тематики, науковий туризм з релігіознавчими цілями. Лікувально-оздоровчий туризм. Типи курортів.

Лекція 4 (2 години)

ЗМ 1.2. Характеристика світового ринку туристичних послуг

Тема. Характеристика суб'єктів ринку міжнародного туризму. Сегментування ринку міжнародних туристських послуг

Суб'єкти міжнародного туристичного ринку: виконавці туристичних пос-

луг (готелі, ресторани, транспортні компанії, екскурсійні бюро) - посередники (туроператори, турагенти) - споживачі (туристи).

Проблеми сегментування міжнародного ринку туристичних послуг. Критерії виділення ринкового сегменту: міжгрупова гетерогенність, гомогенність, вимірність, ємність, доступність для фірми. Здійснення сегментування міжнародного туристичного ринку за географічними, демографічними та соціально-економічними ознаками. Вікові групи подорожуючих (класифікація ВТО). Психологічне сегментування. Загальні та специфічні мотиви туристичних поїздок. Фактори формування туристичного попиту у відправляючій та приймаючій країнах. Кількісні та вартісні показники вимірювання обсягів туристичного попиту. Інтенсивність та частотність туризму. Властивості туристичного попиту: динамізм, комплексність, еластичність, сезонність. Сучасні тенденції у туристичному попиті, та його соціально-економічні модифікації. Психологічні особливості нового типу масового споживача туристичних послуг.

Лекція 3 (2 години)

ЗМ 1.3. Організаційно-економічні умови діяльності підприємств на ринку міжнародного туризму

Тема. Особливості формування туристичної пропозиції в умовах транснаціоналізації світової індустрії туризму

Сутність та структура туристичного продукту. Теорія. співвідношення виробничих факторів у міжнародному туризмі та їх роль у формуванні світових туристичних потоків. Капітал як необхідний ресурс виробництва туристичного продукту. Форми концентрації капіталу у міжнародному туристичному бізнесі. Вертикальна та горизонтальна інтеграція. Диверсифікація туристичної діяльності. Проникнення банківських структур до сфери міжнародного туризму. Конгломерація. Механізм утворення транснаціональних корпорацій в туристичній індустрії. Причини транснаціоналізації в туризмі. Форми зовнішньої експансії ТНК. Територіальне розташування ТНК в сфері туризму. Напрями впливу туристичних ТНК на економіку приймаючих країн.

Лекція 5 (2 години)

ЗМ 1.3. Організаційно-економічні умови діяльності підприємств на ринку міжнародного туризму

Тема. Транснаціональні корпорації у готельному бізнесі. Франчайзинг

Інтеграційні процеси у сфері готельного господарства: історичні аспекти появи готельних ланцюгів. Різновиди готельних мереж: групи, що інтегрують однорідні готелі; готельні консорціуми, що об'єднують незалежні готелі. Поняття франчайзинг, франчайзер, франчайзі, роялті. Принципи роботи на умовах франчайзингу.

Характеристика провідних готельних мереж світу: Intercontinental Hotel Group, Cendant Corporation; Wyndham Hotels and Resorts, Choice Hotels International; Best Western International Inc.; Accor; Six Continents Hotels; Marriott

International; Hilton International; Starwood Hotel & Resort; Carlson Hospitality Worldwide; Sol Melia. Характеристика готельних мереж України. Національні готельні мережі України: Premier Hotels, Accord Hotels, Reikartz Hotels and Resorts. Представництво міжнародних готельних брендів на ринку України: Radisson, Best Western, Hyatt, Intercontinental, Rixos. Франчайзинг у ресторанному господарстві. Франчайзинг в галузі туризму. Основні франчайзингові проекти на ринку туристських послуг України.

Лекція 6 (2 години)

ЗМ 1.3. Організаційно-економічні умови діяльності підприємств на ринку міжнародного туризму

Тема. Туристські формальності

Туристські формальності. Типи формальностей. Паспортні формальності, візові формальності, валютні формальності, митні формальності, санітарно-епідеміологічні формальності, медичні формальності.

Документи для виїзду за кордон: закордонний паспорт, проїзний документ дитини, службовий паспорт, дипломатичний паспорт тощо. Умови отримання та використання. Особливості виїзду за кордон дітей.

Біометричні паспорти, особливості впровадження у країнах світу. Туристська документація. Загальні вимоги. Міграційні картки, їх сутність.

Візовий режим. Візові країни. Умовно-візові країни. Безвізові країни. Віза. Види віз. Запрошення. Візова анкета (аплікаційна форма). Консульський збір. Електронна віза.

Особливості відкриття Шенгенських віз. Транслітерація. Заповнення аплікаційної форми. Вимоги до фотографій. Вимоги до документів що підтверджують платоспроможність туристів.

Митні формальності. Митна декларація. Митний контроль. Митний збір. Огляд багажу. Санітарні та медичні формальності. Страхування туристів. Сертифікат про вакцинацію. Безпека в аеропортах. Правила перевезення речовини.

Лекція 7 (2 години)

ЗМ 1.3. Організаційно-економічні умови діяльності підприємств на ринку міжнародного туризму

Тема. Особливості просування туристського продукту

Просування туристського продукту. Основні елементи: реклама; участь у спеціалізованих виставках, ярмарках; організація інформаційних центрів; видання каталогів, буклетів тощо.

Особливості та види спеціалізованих туристських рекламних заходів: семінар, вебінар, сезонний семінар, workshop, інфотур. Сезонні виставки. Туристичний форум АЛТУ. Принципи взаємодії туроператорів та турагентів. Договірні відносини між туроператорами та турагентами. Види договорів. Формування франчайзингових мереж на туристському ринку України.

Комісійні та бонусні програми туроператорів. Системи он-лайн бронювання турів. Особливості формування та продажу індивідуальних турів

Лекція 8 (2 години)

ЗМ 1.3. Організаційно-економічні умови діяльності підприємств на ринку міжнародного туризму

Тема. Транспортні послуги в туризмі: авіатранспорт

Загальна характеристика авіаційного транспорту, переваги та недоліки.

Поняття «чартер». Основні ознаки та характеристики чартерних рейсів. Різновиди чартерів: закритий чартер, цільовий чартер, інклюзив-тур чартер, блок-чартер спліт-чартер. Класифікація чартерів залежно від умов використання літака: разовий чартер, тайм-чартер і чартерний ланцюг. Договір на оренду транспортного засобу з екіпажем. Основні відомості, які повинні бути відображені в контракт-договорі чартеру.

Сутність поняття «бюджетні авіакомпанії» («авіакомпанії-дискаунтери», «low-cost»). Сутність та принципи роботи low-cost авіакомпаній. Типи бюджетних авіакомпаній: класичний low-cost; low-cost з надмірностями; супер low-cost; бізнес low-cost

Поняття «глобальна дистрибуторська система» (англ. Global Distribution System, GDS) та «комп'ютерні системи резервування» (англ. Computer Reservations System, CRS). Характеристика найбільших GDS: Amadeus; Galileo; Sabre; Worldspan; Abacus. Характеристика комп'ютерних систем бронювання, що набули поширення в Україні. Спільне використання систем бронювання туроператорами і турагентами: створення субагентської системи бронювання авіаквитків: доцільність та особливості використання.

Автономні системи бронювання авіаквитків авіакомпаніями: на прикладі low-cost перевізників.

Лекція 9 (2 години)

ЗМ 1.3. Організаційно-економічні умови діяльності підприємств на ринку міжнародного туризму

Тема Транспортні послуги в туризмі: залізничний, водний та автотранспорт

Загальна характеристика автотранспорту, переваги та недоліки. Послуги з надання автотранспорту в оренду. Типи тарифів на прокат автотранспорту. Складові вартості прокату автомобілів.

Загальна характеристика залізничного транспорту, переваги та недоліки. Типи поїздів: вітчизняна та європейська класифікація. Швидкісні потяги. Організація спеціальних туристських потягів. Договір оренди спеціалізованого туристичного потягу. Залізничні круїзи. Основні маршрути залізничних круїзів.

Загальна характеристика водного транспорту, переваги та недоліки. Організація обслуговування туристів водним транспортом. Морські круїзи. Найкрупніші круїзні компанії. Загальна характеристика круїзних лайнерів. Послуги, що надаються під час круїзів: порядок розрахунків. Капітанська віза. Особливості організації круїзів.

2.5. Плани семінарських (практичних, лабораторних) занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, спрямована на закріплення студентом теоретичних знань, отриманих як на лекційних заняттях, так і в процесі самостійного вивчення матеріалу, а також під час виконання розрахунково-графічної роботи.

У процесі проведення семінарського заняття організується дискусія навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів, а також проблемні питання, відповідь на які має бути знайдена у ході обговорення. Практичне заняття – форма навчального заняття, спрямована на формування вмій та навичок виконання певних видів управлінської діяльності, а саме пошук напрямів покращення діяльності підприємства – бази практики. У процесі проведення практичного заняття студенти самостійно або у малих групах (при попередньому поясненні викладача) вирішують запропоновані завдання різного рівня складності, аналізують ситуаційні вправи (кейси). Наприкінці заняття з метою виявлення ступеня засвоєння матеріалу викладачем проводиться перевірка роботи, яку виконували студенти, та підведення підсумків з виставленням відповідної оцінки в залежності від результатів виконаної роботи. Розгорнутий план проведення практичних (семінарських) занять з основними питаннями для обговорення на семінарі та форми завдань наведено у методичних вказівках до проведення практичних (семінарських) занять та організації самостійної роботи. Далі наводиться скорочений план семінарських (практичних) та лабораторних занять. (табл. 2.3)

Таблиця 2.3 – Опис змісту практичних занять

Назва теми	Перелік практичної роботи (опрацьованих питань). Практичні заняття	Години
1	2	3
Модуль 1. «Міжнародний туризм»		
ЗМ 1.1. Міжнародний туризм та його роль у світовому економічному розвитку		
Практичне заняття № 1 <i>Становлення сучасних форм розвитку та державного регулювання міжнародного туризму в країнах світу</i>	<i>Мета: вивчення особливостей становлення туризму як масового явища.</i> Провести порівняльний аналіз двох ключових подій в історії туризму: ✓ перше сходження на гору Монблан; ✓ організація Томасом Куком першої комерційної поїздки потягом. З'ясувати: ✓ фактори, що сприяли здійсненню цих подій;	2

1	2	3
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ особливості організації; ✓ основний вплив, що спричинили ці події на подальший розвиток туризму. 	
<p>Практичне заняття № 2 <i>Статистика в туризмі</i></p>	<p><i>Мета: проведення аналізу основних тенденцій розвитку міжнародного туризму в світі.</i></p> <p>За допомогою статистичного щорічника UNWTO Tourism Highlights провести аналіз розвитку туризму за останні п'ять років у визначеній країні.</p> <p>Розрахувати відносні показники (середній дохід від одного туризму, темпи зростання тощо), що характеризують рівень розвитку туризму у визначеній країні.</p> <p>Порівняти ці показники із загальносвітовими та регіональними значеннями.</p>	2
ЗМ 1.2. Характеристика світового ринку туристичних послуг		
<p>Практичне заняття № 3 <i>Туристичне Районування світу</i></p>	<p><i>Мета: вивчення туристських макрорегіонів та субрегіонів.</i></p> <p>Визначити найбільш популярні щодо кількості туристів субрегіони. Проаналізувати основні тенденції розвитку туризму в них.</p> <p>Порівняти із загальносвітовими тенденціями.</p>	2
<p>Практичне заняття № 4 <i>Місце України на ринку міжнародного туризму</i></p>	<p><i>Мета: вивчення основних закономірностей розвитку міжнародного туризму в Україні.</i></p> <p>Проаналізувати основні тенденції розвитку міжнародного туризму. Визначити:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ структуру виїзного, в'їзного туризму за видами; ✓ структуру виїзного туризму за країнами відвідування; ✓ структуру в'їзного туризму за країнами; ✓ відповідність тенденцій розвитку туризму в Україні загальносвітовим тенденціям. 	2
ЗМ 1.3. Організаційно-економічні умови діяльності підприємств на ринку міжнародного туризму		
<p>Практичне заняття № 5 <i>Міжнародні позначення, що використовуються у готельному господарстві</i></p>	<p><i>Мета: знайомство студентів з принципами укладання договорів між туроператорами та засобами розміщення та визначення умовних позначень, що використовують при визначенні характеристик готелю, номеру, харчування тощо.</i></p> <p>Ознайомитися з загальними принципами укладання договорів між туроператорами та турагентами та визначити сутність та значення умовних</p>	2

1	2	3
	позначень та скорочень, що використовуються при визначенні характеристик готелю, готельного номеру, харчування тощо	
Практичне заняття № 6 <i>Туристські формальності</i>	<i>Мета: отримання навичок щодо підготовки документів для подання в посольство з метою отримання візи</i> Отримати навички щодо оформлення візових документів	2
Практичне заняття № 7 <i>Особливості просування туристського продукту</i>	<i>Мета: ознайомлення з особливостями просування турпродукту (бренду туроператора) під час туристських виставок</i> Ознайомитися з особливостями надання інформації туроператорами турагентам для подальшого просування турпродуктів.	2
Практичне заняття № 7 <i>Особливості Просування туристського продукту: автобусний туризм</i>	<i>Мета: отримання студентами навичок роботи із друкованими каталогами туроператорів спеціалізованого ринку</i> Отримати навички роботи із друкованими каталогами туроператорів спеціалізованого ринку (автобусні тури до Європи), а також з вибору найкращого туру за певними особливостями із переліку схожих	2
Практичне заняття № 8 <i>Транспортне обслуговування туристів. Авіатранспорт</i>	<i>Мета: ознайомлення студентів з принципами організації регулярних та чартерних авіарейсів, а також особливостями роботи low-cost авіакомпаній; отримання навичок щодо бронювання, оформлення та читання авіаквитків; визначення поняття електронний квиток</i> Ознайомитися з принципами організації регулярних та чартерних авіарейсів, а також особливостями роботи low-cost авіакомпаній. Отримати навички щодо користування комп'ютерними системами бронювання авіаквитків	2
Практичне заняття № 9 <i>Транспортне обслуговування туристів</i>	<i>Мета: знайомство студентів з принципами організації круїзів</i> Ознайомитися з принципами організації та особливостями проведення круїзів	2

2.6. Контрольна робота

Не передбачено

2.7. Самостійна робота студента

Для опанування матеріалу дисципліни «Міжнародний туризм» окрім лекційних, практичних (семінарських) занять, тобто аудиторної роботи, значну увагу необхідно приділяти самостійній роботі. Самостійна робота з дисципліни складає 36 години та включає наступні форми:

- опрацювання лекційного та додаткового матеріалу для підготовки до практичних занять, проміжного та підсумкового контролю (24 години);

2.8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо. Індивідуально-консультативна робота з теоретичної частини дисципліни проводиться у вигляді:

✓ індивідуальних консультацій (запитання — відповідь стосовно проблемних питань теоретичного матеріалу дисципліни);

✓ групових консультацій (розгляд типових прикладів, практики впровадження та використання нових методів та методик у виробничу практику).

✓ індивідуально-консультативна робота з практичної частини дисципліни проводиться у вигляді:

✓ індивідуальних консультацій (розгляд практичних завдань стосовно яких виникли запитання);

✓ групових консультацій (розгляд практичних ситуацій, матеріалів кейсу, які потребують колективного обговорення).

✓ індивідуально-консультативна робота для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу проводиться у вигляді:

✓ підготовки рефератів для виступу на науковій конференції.

2.9. Методики активізації процесу навчання

При викладанні дисципліни «Міжнародний туризм» для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких, як: проблемні лекції та міні-лекції та на практичних заняттях - робота в малих групах; семінари-дискусії; кейс-метод та презентації роботи.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження.

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів. Коло питань теми лекції обмежується двома – трьома ключовими моментами, увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в під-

ручниках, використовується досвід закордонних навчальних закладів з роздаванням студентам під час лекцій друкованого матеріалу та виділенням головних висновків з питань, що розглядаються. При викладанні лекційного матеріалу студентам пропонуються питання для самостійного розмірковування. При цьому лектор задає запитання, що спонукають студента шукати розв'язання проблемної ситуації. Така система примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

Робота в малих групах дає змогу структурувати лекційні або практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Лекції	Практичне застосування навчальних технологій
Лекція 2. Сутність та класифікаційні ознаки міжнародного туристичного ринку	Проблемна лекція
Лекція 6. Туристські формальності	Проблемна лекція.
Лекція 8. Транспортні послуги в туризмі: авіатранспорт	Лекція з використанням мультимедійного обладнання.

На практичних заняттях використовується:

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, для демонстрації нових товарів і послуг. Однією з позитивних рис презентації та її переваг при використанні в навчальному процесі є обмін досвідом, який здобули студенти при роботі у певній малій групі.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками та поглядами учасників щодо даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

2.10. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів

Система оцінювання знань, вмінь та навичок студентів передбачає виставлення оцінок за усіма формами проведення занять. Перевірка та оцінювання знань студентів може проводитись в наступних формах:

1. Оцінювання роботи студентів в процесі практичних занять.

2. Оцінювання проміжного контролю.
3. Оцінювання підсумкового контролю (залік).

Таким чином, загальна модульна оцінка складається з поточної оцінки, яку студент отримує під час практичних занять, виконання КР та результатів проміжного контролю. Розподіл балів за форми робіт наведено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Розподіл балів за видами робіт з модулю «Міжнародний туризм»

Види та засоби контролю (тестування, контрольні роботи, індивідуальні завдання тощо)	Розподіл балів, %
ЗМ 1.1. Проміжний контроль (виконання роботи у Moodle)	20
ЗМ 1.2. Проміжний контроль (тестовий контроль)	15
ЗМ 1.3. Проміжний контроль (виконання завдань у Moodle)	25
Підсумковий контроль з МОДУЛЮ 1: Залік	40
Всього за модулем 1	100 %

Набрані бали з дисципліни «Міжнародний туризм» за шкалою ECTS конвертується в підсумкову оцінку.

2.11. Список джерел

1. Абрамов В. В. Історія туризму: підруч./ В. В. Абрамов,
2. Александрова А. Ю. Международный туризм / А. Ю. Александрова – М.: Аспект Пресс, 2001. – 461 с.
3. Биржаков М. Б. Введение в туризм. Издание 9-е, переработанное и дополненное / М. Б. Биржаков – СПб.: «Издательский дом Герда», 2007. – 576 с.
4. Вавилова Е. В. Основы международного туризма: Учебное пособие. / Е. В. Вавилова. — М.: Гардарики, 2005. – 160 с.
5. Г.И. Зорина, Е.В. Мошняга и др. – М.: Советский спорт, 2004.-200 с.
6. Гуляев В. Г. Туристские перевозки: (документы, правила формуляры, технология). / В. Г. Гуляев. – М.: Финансы и статистика, 2003 – 368с.: ил.
7. ДСТУ 3862-99. Ресторанне господарство. Терміни та визначення.
8. ДСТУ 4268:2003. Послуги туристичні. Засоби розміщення. Загальні вимоги.
9. ДСТУ 4269:2003. Класифікація готелів.
10. ДСТУ 4281:2004. Заклади ресторанного господарства. Класифікація.
11. Жарков Г. Н. Правовое обеспечение международного туризма: Учебно-практическое пособие / Г. Н. Жарков. – К.: Кондор, 2004. – 486 с.
12. Закон України «Про туризм» від 15.09.1995 р. № 324/95 – ВР в редакції Закону України від 18.11.2003 р. № 1282.
13. Зорин И. В. Энциклопедия туризма: Справочник / И. В. Зорин, В. А. Квартальнов. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 368 с.
14. Ильина Е. Н. Туроперейтинг: организация деятельности. Учебник. – Е. Н. Ильина. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 480 с: ил.
15. Любичева О. О. Методика розробки турів. Навчальний посібник. / О. О. Любичева. – К.: Альтерпрес, 2003. – 104 с.

16. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) / О. О. Любіцева – К.: Альтерпрес, 2003. – 436 с.
17. М. В. Тонкошкур, М. М. Покоłodна, І. Л. Полчанінова; Харк. нац. акад. міськ госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2011. – 475 с.
18. М. В. Тонкошкур. – Харків: Видавництво «Форт», 2010. – 286 с.: іл.
19. Маринин М. М. Туристские формальности и безопасность в туризме. / М. М. Маринин. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 144 с.: ил.
20. Новиков В. С. Инновации в туризме. / В. С. Новиков. – М.: ИЦ «Академия», 2007. – 208 с.
21. Організація туризму: підручник / І.М. Писаревський, С.О. Погасій, М.М. Покоłodна та ін.; за ред. І.М. Писаревського. – Х.:ХНАМГ, 2008. – 541 с.
22. Осипова О. Я. Транспортное обслуживание. Обслуживание туристов: Учебник / О. Я. Осипова. – М.: Академия, 2006. – 384 с.
23. Основы туристской деятельности: учебник / Е.Н. Ильина,
24. Писаревський І. М. Матеріально-технічна база готелів: підручник / І. М. Писаревський, А. А. Рябєв. – Х.: ХНАМГ, 2009. – 276 с.
25. Писаревський І. М. Планування та організація туристських маршрутів: Підручник / І. М. Писаревський, М. В. Тонкошкур; Харк. нац. акад. міськ госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2011. – 304 с.
26. Сенин В. В. Организация международного туризма. / В. В. Сенин. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 400 с.
27. Тонкошкур М. В. Туристське країнознавство: Підручник /
28. Ушаков Д. С. Прикладной туроперейтингу: учебн. пособие. / Д. С. Ушаков. – М.: ИКЦ «МарТ», 2004 г. – 416 с.
29. Энциклопедия туриста / Е. И. Тамм, Ю. Н. Александров, А. Х. Абуков, и др. – М.: Большая Российская энциклопедия, 1993. – 607

Навчальне видання

ТОНКОШКУР Максим Васильович

Програма навчальної дисципліни та
робоча програма навчальної дисципліни

«Міжнародний туризм»

(для студентів 5 курсу денної форми навчання
освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст спеціальності
7.14010301 – «Туризмознавство»)

Відповідальний за випуск *І. М. Писаревський*

В авторській редакції

Комп'ютерне верстання: *Н. Ю. Гаврилiна*

План 2012, поз. 390 Р

Підп. до друку 13.12.2012 р.

Друк на ризографі

Тираж 10 пр.

Формат 60x84/16

Ум. друк. арк. 1,6

Зам. № 9048

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК №4064 від 12.05.2011 р.